

THÔNG TIN

QUAN ĐIỂM CỦA CUBA VỀ VIỆC TỔ CHỨC CÁC QUỐC GIA CHÂU MỸ (OAS) BÃI BỎ NGHỊ QUYẾT CẮT ĐỨT QUAN HỆ VỚI CUBA

Trong phiên họp Đại Hội đồng Tổ chức các nước châu Mỹ (OAS) ngày 3/6 vừa qua tại Honduras, các ngoại trưởng của 34 nước thành viên đã đạt được thoả thuận về việc bãi bỏ Nghị quyết có hiệu lực từ năm 1962 của OAS đối với Cuba, chấm dứt 47 năm Cuba bị tổ chức này đoạn tuyệt quan hệ. Trong bài này, chúng tôi xin giới thiệu đôi nét về tổ chức OAS và mối quan hệ với Cuba, trong đó đề cập đến lý do Cuba bị khai trừ và phản ứng của nước này sau khi OAS ra thông báo bãi bỏ Nghị quyết trên, mở đường cho Cuba quay trở lại tham gia tổ chức.

Tổ chức các quốc gia châu Mỹ (gọi tắt là OAS) là tổ chức liên chính phủ khu vực Mỹ Latinh có trụ sở đặt tại Washington D.C., gồm 34 nước thành viên (không kể Cuba) là các quốc gia độc lập ở châu Mỹ. Đây được coi là tổ chức quốc tế lâu đời nhất của các quốc gia trong cùng một khu vực. Ý tưởng về thành lập một tổ chức hợp tác ở Tây Bán cầu được đề ra tại Hội nghị Panama vào năm 1826 nhằm tạo dựng một liên minh các nền cộng hoà ở châu Mỹ để bảo vệ các nước châu Mỹ Latinh chống lại áp lực chi phối từ bên ngoài. Ý tưởng này lúc đó đã không thể thực hiện được vì cuộc nội chiến ở Gran Colombia. Cho mãi tới năm 1890 tại Hội nghị quốc tế các

quốc gia châu Mỹ lần thứ nhất ở Washington D.C., 18 nước đã quyết định thành lập Liên hiệp quốc tế các nền cộng hoà châu Mỹ, đây cũng được xem là năm khởi điểm của OAS.

Sau Chiến tranh thế giới lần thứ nhất, tình hình quốc tế ngày càng trở nên phức tạp, các quốc gia châu Mỹ nhận thấy nhu cầu cần phải tăng cường hợp tác với nhau hơn nữa để có thể đối phó với những tác động từ bên ngoài, đã cùng nhau ký Hiệp ước Rio tại Rio de Janeiro năm 1947. Tháng 5/1948 tại Hội nghị Liên Mỹ lần thứ 9, Tổ chức các quốc gia châu Mỹ (OAS) được thành lập thay cho Liên hiệp quốc tế các nền cộng hoà châu Mỹ.

Mục đích hoạt động của OAS: Củng cố hòa bình và an ninh, ngăn ngừa những mối bất đồng và giải quyết các tranh chấp bằng con đường hoà bình, hành động chung trong trường hợp bị xâm lược, thúc đẩy việc giải quyết các vấn đề kinh tế, xã hội, khoa học, kỹ thuật và văn hoá. Đối với các tranh chấp ở Tây Bán cầu, OAS đặt ưu tiên thuộc thẩm quyền giải quyết của tổ chức này hơn là thẩm quyền của Liên hợp quốc.

Ngay từ khi mới thành lập, cương lĩnh hoạt động của OAS cơ bản dựa trên chính sách chống Cộng do Ngoại trưởng Mỹ thời điểm đó là

George Marshall đề xướng. Cuba là một trong 35 nước thành viên sáng lập Tổ chức, nhưng năm 1962 khi nước này tuyên bố phát triển theo con đường xã hội chủ nghĩa, dưới áp lực của Mỹ, OAS đã trục xuất Cuba ra khỏi tổ chức này. Theo Nghị quyết thì học thuyết Mác-Lênin không thể chung sống với thể chế của OAS vì nó là nguyên nhân phá hoại sự đoàn kết ở Tây Bán cầu. OAS yêu cầu các thành viên còn lại của tổ chức cắt đứt quan hệ ngoại giao và kinh tế với Cuba. Tuy nhiên, ngày 3/6 vừa qua sau 47 năm đoạn tuyệt, OAS đã họp bàn và đi đến thống nhất xoá bỏ Nghị quyết 1962, cho phép Cuba được tái gia nhập trở lại OAS.

Hành động trên của OAS được coi là một động thái tích cực của Tổ chức các quốc gia châu Mỹ đối với Cuba sau 47 năm tuyệt giao quan hệ và cũng là cơ hội để Cuba có thể thoát ra khỏi những hệ lụy từ Nghị quyết 1962 mà đất nước và con người nơi đây đã và đang phải đối mặt. Kể từ khi bị khai trừ ra khỏi OAS, bị Mỹ áp dụng chính sách cô lập, bao vây về kinh tế, Cuba đã gặp không ít khó khăn trong việc bảo vệ và duy trì hình ảnh của đất nước. Nhưng với nghị lực và ý chí phi thường của người dân, Cuba đã chứng minh cho thế giới thấy rằng, thực tiễn gần 50 năm qua, cho dù Cuba không tham gia OAS, nhưng chế độ chính trị, an ninh xã hội của Cuba vẫn ổn định, cũng như bất chấp chính sách thù địch bao vây, cấm vận của Mỹ, hòn đảo này vẫn kiên cường và vững vàng. Đặc biệt, trong bối cảnh tình hình ở Mỹ Latinh và Caribbean đã có những thay đổi đáng kể với việc nhiều Đảng cánh tả đang nắm quyền điều hành đất nước, thì vai trò và ảnh hưởng của Cuba đối với khu vực

này ngày càng được củng cố và tăng cường. Sự cô lập của Cuba đã dần biến mất sau khi Chiến tranh Lạnh kết thúc, từng nước trong khu vực trừ Mỹ đã tái thiết lập quan hệ ngoại giao với Cuba. Tại Hội nghị thượng đỉnh Mỹ Latinh và Caribbean về hội nhập và phát triển vào cuối năm 2008 tại Brazil, Cuba đã chính thức trở thành thành viên đầy đủ của nhóm Rio (thành lập năm 1986 tại Rio de Janeiro, là cơ chế tham khảo, phối hợp chính trị của các nước Mỹ Latinh và Caribbean) và là thành viên của Tổ chức Sự lựa chọn Bolivia dành cho châu Mỹ (ALBA). Ngoài ra, Cuba còn có các mối quan hệ chính trị và hợp tác chặt chẽ với Liên minh các quốc gia Nam Mỹ (UNASUR) và Cộng đồng Caribbean (CARICOM). Cuộc bỏ phiếu ngày 3/6 đã chấm dứt dấu mốc dai dẳng của cuộc Chiến tranh Lạnh và là hành động mới nhất trong một loạt động thái ở khu vực để thu hút La Habana trở lại tổ chức. Việc các nước thành viên OAS thông qua Quyết định bãi bỏ Nghị quyết 1962 cũng là một minh chứng cho thấy hơn bao giờ hết các nước trong khu vực đã chứng tỏ tiếng nói của họ có trọng lượng, bất chấp việc Mỹ không chấp thuận một cách hoàn toàn việc Cuba quay lại OAS.

Ngay sau khi Quyết định trên của OAS được công bố, phía Cuba cũng đã có những ý kiến phản hồi cho thấy quan điểm nhất quán của quốc đảo này đối với OAS. Với thông báo về việc huỷ bỏ Nghị quyết khai trừ Cuba vừa qua, rõ ràng OAS và ngay cả Mỹ cũng đã thấy sai lầm khi quyết định loại trừ Cuba ra khỏi tổ chức này. Đối với Cuba, việc được quay trở lại OAS sẽ giúp cho nước này có thể vay được tiền từ Ngân

hàng Phát triển Liên Mỹ, đây được coi là một cơ hội lớn cho quốc đảo này, đặc biệt khi Cuba đang gặp khó khăn về kinh tế và đất nước đã bị bão tố tàn phá nặng nề vừa qua. Nhưng không vì vậy mà Cuba sẽ nhanh chóng tái gia nhập OAS. Ngày 8/6, trong một thông cáo đăng trên báo Granma, cơ quan ngôn luận của Đảng Cộng sản Cuba, Chính phủ Cuba đã chính thức tuyên bố sẽ không tái gia nhập Tổ chức các nước châu Mỹ (OAS). Đây được coi là phản ứng chính thức đầu tiên từ phía quốc đảo này kể từ sau khi OAS bãi bỏ Nghị quyết 1962 ngày 3/6. Trong tuyên bố, Cuba hoan nghênh chính phủ các nước với tinh thần đoàn kết, độc lập và thực thi công lý đã bảo vệ quyền được quay trở lại OAS của La Habana. Bên cạnh đó, Cuba cũng chỉ trích OAS và cho rằng, tổ chức này đã chính thức hoá cuộc bao vây cấm vận của Mỹ chống Cuba vào năm 1962 cũng như ép các nước thành viên cắt đứt quan hệ ngoại giao với Cuba. Theo Cuba, Nghị quyết 1962 là quyết định bất hợp pháp, đi ngược lại tôn chỉ và nguyên tắc của Hiến chương OAS (Hiến chương của OAS là: “Đoàn kết liên Mỹ”, “Phụ thuộc lẫn nhau giữa các nước châu Mỹ”, “Châu Mỹ của người châu Mỹ”), đồng thời cũng không đại diện cho những giá trị và mối quan tâm về dân chủ của nhân dân các nước Mỹ Latinh và Caribbean. Cuba cho rằng, Mỹ Latinh và Caribbean hiện đã khác so

với năm 1962 và quyết định mới đây của OAS là thành quả của các chính phủ thực sự quan tâm tới người dân, tới những vấn đề của khu vực này. Tuy nhiên, Cuba hiểu rõ, chính quyền mới của Tổng thống Barack Obama, mặc dù đã có những bước đi mở rộng hơn quan hệ ngoại giao với Cuba, song vẫn cho rằng, không nên để nước này quay lại OAS cho đến khi Cuba “Có những tiến bộ trong cải cách dân chủ”, Ngoại trưởng Hillary Clinton cho biết: “Cuba không thể đơn giản nhận chỗ của mình”. Rõ ràng, một khi OAS vẫn là một tổ chức do Mỹ kiểm soát và chi phối (hiện nay, Mỹ đóng góp hơn 70% ngân sách OAS, do đó Mỹ có một số đặc quyền nhất định trong tổ chức này), như lời cựu Chủ tịch Cuba Fidel Castro là “công cụ trong chính sách của Mỹ” thì việc không quay lại OAS được coi là quyết định đúng đắn của Cuba ■

Tài liệu tham khảo:

1. Thông tấn xã các số: 146, 151, 153.
2. <http://vietnamnet.vn/thegioi/2009/06/851289/>; <http://www.thanhnien.com.vn/news/Pages/200924/20090610000126.aspx>; http://www.dangcongsan.vn/cpv/Modules/News/NewsDetail.aspx?co_id=30106&cn_id=343847; <http://www.voanews.com/vietnames/e/2009-06-02-voa36.cfm>; http://vi.wikipedia.org/wiki/T%E1%BB%95_ch%E1%BB%A9c_c%C3%A1c_Qu%E1%BB%91c_gia_Ch%C3%A2u_M%E1%BB%B9.

Lê Lan Anh Tổng hợp
Viện Nghiên cứu châu Mỹ